

Eesti on põhjamaa ja Eesti on rändkivide maa – need on faktid, mis ei vaja tõestamist. Kuhu sa ka ei vaata, ikka on nad seal – olgu siis suured või väikesed, sammaldunud või lainetest läikele löödud, ehas õrnalt õhetavad või suisa sitikmustad, laial lagedal või metsa rüpes, mäenõlval või orupõhjas, rannalt jonnakalt maad nõudmas või merepõhjas. Neist lugematuist, mis talumehe põllule lõsutama jäänud ja omandanud igavikulise koha nii künnimeeste needustes kui klassikutest kirjameeste heietustes, ei tasu mitte rääkidagi. Kõigil on oma aeg ja koht ning ja seda isegi igavikulistena näival rändrahnudel.

Eesti talumehe maa, olgu siis mõisalt ostetud või Vabadussõjas kätte võidetud, kätkeb enamasti ikka lugu igikestvast ja vaevarikast heitlusest liigvee ning rändkividega. Just nagu hundikari põlluserval – kihkvel kihvad irtakil ja küüinised saagi järele haaramas – nii nad seal talumehe leivapalukest luuravad. Tuhandete kilomeetrite kaupa kiviaedu ja mägedena kivivaresid põlluveerel ja heinamaa äärel – need on mälestusmärgid aastatuhandeid rändkividega heidelnud eesti põllumehele. Kui kõik meie põldudel kokkukorjatud kivid ühte hunnikusse laduda, siis jääb ka kümnekonnast Cheopsi püramiidist selle mahu tarvis väheseks.

Et rändkive on Eestis palju, ei ole muidugi mingi riigisaladus. Aga see, miks neid ikkagi nii palju on ja miks nad nii suured on, paneb küll mõtlema ja küsimusi esitama. Koerakuudisuurused, saunasuurused, moonaka maja suurused, peremehe häärberi suurused – kõik nad kannatavad välja võrdluse meie rändrahnudega. Eestis ei ole olnud päris kuningaid ja nii ei ole meil ka kuningalossisuurusi rändrahme.

Kuid siiski on huvitav, et niivõrd suur osa Põhja-Euroopas viimase jäätumise ajal liustike poolt laialikantud hiidrahnudest on sattunud Eestisse. See, mis meil on tüütult tavaline, võib kusagil mujal – olgu siis kas või sellesama jäätumisala piires oleva Loode-Venemaal, Lätis, Leedus, Poolas, Valgevenes, Saksamaal, Taanis, Suurbritannias – olla üsna haruldane. Seda fenomeni on püütud seletada Eesti lähedusega kristalsete rändkivide lähtealadele Skandinaavias. Aga ikkagi – Taanis, Rootsis, Karjala maakitsusel ja Loode-Venemaal – see tähendab aladel, mis kunagi olid rändkivide lähtealale isegi lähema kui Põhja-Eesti, ei ole sellises koguse rändrahn, rääkimata hiidrahnudest, kui Põhja-Eestis. Kui kogu eelmainitud alal on kokku loetud umbes 120 hiidrahnu mõõdus rändkivi, siis umbes 110 neist asub Eestis. Võrdluseks – Loode-Venemaal on (oli) neid 1, Lätis 1, Leedus 1, Poolas 2, Saksamaal 2 ja Taanis 2.

Rändrahn on justkui monumendiks loodud ja seda igaviku kiuste ning looduse auks. Loodusmonument – just selle nimega on märgistatud tähelepanuväärsemaid rändrahn, ja seda mitte üksnes Eestis. Kuid kas on hiidrahnust vastast igavikule? Vaatad selle siit-sealt rabenema kippuvat pinda, lõhedest kriimulisi külgi, männijändrikku lõhedes ja hakkab selginema tõdemus, et igaviku ees oleme ühed surelikud kõik. Just Eesti rändrahnud panid loodusteadlaste peas idanema idee mandrijäätumisest ehk jääaegadest, st viimase miljoni aasta kestel kuni kuuel korral suurt osa Põhja-Euroopast vallanud jäätumistest.

NB! Raamatute tellimiseks:

- * saada e-kiri aadressile: suuroja@gmail.com
- * või helista: 53433271



Yana-Jüri kivid.



Ehalkivi.



Lenmekivi.

